

УДК 37.037

РОЛЬ ЛУГАНСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ У ФОРМУВАННІ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СВІТУ ЛЮДИНИ

В. М. Яровий, О. В. Татарікова

У статті розкривається роль обласного Центру народної творчості у формуванні духовно-морального світу людини.

Ключові слова: духовно-моральний світ, творчість, Центр народної творчості.

Сьогодні, як ніколи, українське суспільство поєднує в собі надзвичайно широкий спектр культурних надбань тисячоліть, серед яких – релігійна, економічна, мовна, етнонаціональна, мистецька складові тощо. Разом з тим сьогодення України асоціюється з кризою культури, визначальна причина якої – суперечність між стратегією розвитку матеріальної культури і своєрідністю духовних цінностей людства [2, 5]. Розвиток матеріальної культури, зумовлений науково-технічним прогресом, фактично перекодував світ людини.

Традиційно, у широкому розумінні, під культурою розуміється сукупність матеріальних, практичних і духовних надбань суспільства, які відображають рівень його історичного розвитку, втілюються в повсякденній діяльності людини, знаходять відображення у її соціальних, моральних, естетичних та інших характеристиках [5].

Особливу роль у розвитку морально-духовних якостей особистості відіграє нематеріальна або духовна культура як комплекс напрацьованих людством процесів, знань, навичок та продуктів, які вони створюють. Ці явища формують в існуючих громадах почуття спадкоємності стосовно попередніх поколінь і мають важливе значення для культурної самобутності, а також для збереження культурної різноманітності й творчості людства. Отже, нематеріальна культура охоплює такі сфери: усну культурну спадщину, мови, виконавські види мистецтва і святкові заходи, обряди та громадські ритуали, системи знань, вірувань і звичаїв. Саме нематеріальна складова культури є найбільш давньою, традиційною, усталеною частиною колективної народної творчості. Разом із тим вона найбільш вразлива,

швидкоплинна, схильна до безслідного зникнення, а тому потребує заходів для її збереження та розвитку [3].

Народна творчість як невід'ємна частина української народної культури була і залишається носієм самобутніх ідей та ідеалів України. Як і інші форми суспільної діяльності та свідомості народна творчість розвивається під впливом конкретної історичної дійсності і включає в себе різні види художньої діяльності народу – поетичну творчість, театральне, музичне, танцювальне, декоративне, образотворче мистецтво тощо. Народна творчість існує як сукупність численних видів, жанрів, родів. Усі її види об'єднує пізнання та відображення трудової діяльності людства, його історії, побуту тощо, хоча кожен із них має певні особливості функціонального призначення.

Важливим чинником у формуванні морально-духовних цінностей, що несе українська культура, є мистецьке аматорство. Явища народної культури та аматорські колективи функціонують у культурно-дозвіллевих установах: палацах і будинках культури, сільських клубах, які для значної частини громадян, особливо це стосується села, залишаються єдиними осередками культури.

Діяльність будь-якої культурно-освітньої організації в Україні базується на засадах, зазначених у «Законі України про культуру», що спрямовані на відродження та розвиток культури української нації та забезпечення свободи творчості, вільного розвитку культурно-мистецьких процесів. Останній тезис включає як професійну, так і насамперед самодіяльну художню творчість [4].

Водночас, в культурно-дозвіллевій сфері сьогодні існує безліч проблем. Це: невідповідність матеріально-технічної бази, повільне та несистемне впровадження інформаційних технологій, пов'язане з використанням комп'ютерних засобів, недостатня кваліфікованість кадрового потенціалу, невідповідність методичної бази вимогам сучасності.

У зв'язку з цим набуває актуальності питання збереження народної культури як найбільшого скарбу кожної держави, популяризації народної творчості як одного з вагомих чинників, спроможних активізувати зростання суспільної значущості духовно-моральних цінностей, ствердження гуманістичних ідеалів. Гостро постає проблема науково-методичного забезпечення клубних закладів, пошуку сучасних форм та методів культурно-дозвіллевої роботи.

В Україні народну творчість вивчають, збирають різні установи. Працює мережа спеціальних музеїв, архівів, бібліотек, інститутів, товариств тощо. Так в Україні функціонує інститут мистецтвознавства, фольклору етнографії імені Максима Рильського АН України, його Львівське відділення, Український центр культурних досліджень тощо. Велику роль у збереженні фольклору, національних традицій та популяризації народної творчості серед населення відіграють центри народної творчості як осередки підтримки культурно-освітньої роботи у країні [7, 203].

Мета статті полягає у розкритті змісту роботи Луганського обласного центру народної творчості в окреслених суперечностях сучасного культурного процесу в Україні як осередку відродження, збереження та розвитку народної творчості.

Історія створення Луганського обласного центру народної творчості веде свій початок від кінця 30-х років минулого століття, як і більшості обласних центрів народної творчості в Україні. Саме тоді були створені обласні будинки народної творчості з метою організаційного і методичного забезпечення розвитку культури і художньої самодіяльності.

Понад 74 роки Луганський обласний центр народної творчості проводить цілеспрямовану діяльність з удосконалення форм і методів клубної роботи, збереженню фольклору області, розвитку всіх видів і жанрів аматорського мистецтва.

За останні роки багато що змінилося в центрі, і в першу чергу матеріально-технічна база, покращився інтер'єр. Значно активізувалася методична робота, була налагоджена системна робота з підвищення кваліфікації клубних працівників, покращилася якість проведення обласних культурно-масових заходів.

Сьогодні в обласному центрі народної творчості функціонує 4 відділи, в яких працює 16 творчих працівників: науково-методичний відділ з організації культурно-дозвілєвої діяльності; відділ народної творчості та традиційних жанрів аматорського мистецтва; відділ інформаційно-аналітичної та редакційно-видавничої діяльності; відділ декоративно-прикладного мистецтва та фольклору.

Робота ЛОЦНТ направлена на забезпечення всебічної методичної і практичної допомоги 526 клубним установам, 10 паркам культури і відпочинку, 1106 любительським об'єднанням, 2128 аматорським

колективам.

Найбільш дієвою формою, що стимулює і активізує роботу клубних установ, є огляди, конкурси, фестивалі, культурно-мистецькі акції за різними напрямками культурно-дозвілдової діяльності.

Зараз нашим центром опрацьовується 27 культурно-мистецьких проектів. Найбільш яскраві з них:

- обласний фестиваль національних культур «Сузір'я злагоди», щорічно у ньому беруть участь колективи та індивідуальні виконавці понад 15 національностей, представляють свою творчість більше 20 національно-культурних товариств;

- відкритий фестиваль-конкурс оркестрової духової музики (м. Краснодон);

- обласний фестиваль-конкурс патріотичної авторської бардівської пісні «Оберіг пам'яті» тощо.

Фестивальний рух на Луганщині набирає обертів. Особлива група фестивальних проектів – це ті, які започатковані при підтримці обласної державної адміністрації, обласної ради та районних державних адміністрацій, розроблялися з урахуванням культурних традицій та специфічних особливостей розвитку того чи іншого регіону. Так, у Лутугинському районі, де є компактні поселення лемків, уже 5 років щорічно проводиться обласний фестиваль лемківської культури «Стежками Лемківщини»;

- у Білокуракинському районі, де весною пагорби червоніють від квітів – воронців, що втілюють образ малої Батьківщини – відкритий обласний молодіжний фестиваль патріотичної пісні та поезії «Воронцева слобода»;

- у Слов'яносербському районі, що має специфічну історію заселення, пов'язаний з історичними подіями Булавінського повстання – обласний відкритий фестиваль слов'янських культур «Немає уз святіше за братерство»;

- у Станично-Луганському районі – міжнародний фестиваль козачої культури «Любо», в якому приймають участь колективи та індивідуальні виконавці з багатьох областей України, Білорусії, Молдови та Російської Федерації.

- уже набув статусу Всеукраїнського фестиваль народного мистецтва «Слобожанський спас», що вже 10 років поспіль проводиться у Сватівському районі. Він охоплює практично усі види

аматорської творчості: вокально-хоровий, хореографічний, пісенно-поетичний жанри, декоративно-прикладне мистецтво.

У процесі розробки знаходиться проект Ярмарку народної творчості «Чумацька слобода» на Старобільщині, який планується впровадити в межах Всеукраїнського фестивалю мистецтв «Чумацький шлях», що проходить у Криму та на Херсонщині. Планується оформлення містечка майстрів, налагоджується випуск сувенірної продукції – «Слобожанська лялька».

І ще один проект – фестиваль народних звичаїв та традицій у Біловодському районі, який буде включати в себе не тільки конкурси різножанрових колективів, але й такий не дуже розповсюджений вид, як кінні театри. Складовою проекту будуть кінні змагання, які були невід'ємною частиною усіх святкових дійств у цьому регіоні, бо саме тут з часів імператриці Катерини II будувалися та існують досі кінні племзаводи.

Завдяки постійній турботі Луганського обласного центру народної творчості багато аматорських колективів набули високої виконавчої майстерності та успішно виступають на міжнародних, всеукраїнських фестивалях, конкурсах, оглядах, так, тільки у 2012 році більш 120 колективів та індивідуальних виконавців стали призерами різних фестивалів.

Особлива увага надається обласним центром народної творчості підвищенню кваліфікації клубних працівників: на постійній основі діє обласна рада директорів районних будинків культури і провідних міських палаців культури, обласна школа клубної майстерності, щорічно проводяться семінари для працівників парків культури і відпочинку. Спільно з Северодонецьким музичним училищем, Луганськими обласним коледжем культури і мистецтв та державним інститутом культури і мистецтв систематично проводяться семінари-практикуми, творчі лабораторії, майстер-класи для керівників різножанрових аматорських колективів.

Луганський край пишається майстрами декоративно-прикладного мистецтва, які представляють різноманітні види: вишивка і ткацтво, мережка і мереживо гачком, художня обробка дерева, металу, плетіння з природних матеріалів, суたажу, кераміка і гончарство, художня обробка шкіри, кості, каменю, моделювання сучасного одягу за

народними традиціями. Усього в області налічується понад 1625 народних умільців.

Невід'ємною частиною відділу декоративно-прикладного мистецтва та фольклору є обласний народний клуб «Лівша», який має свої осередки майже в усіх містах і районах області.

В цьому році було проведено 26 виставок декоративно-прикладного мистецтва, в тому числі:

- у межах обласного фестивалю національних культур «Сузір'я злагоди».

- «Великодні візерунки» (м. Луганськ).

Складовою ЛОЦНТ є Будинок національних культур, що об'єднує 45 національно-культурних товариств, які працюють у таких містах, як Луганськ, Стаханов, Красний Луч, Сєверодонецьк, Антрацит, Старобільському і Станично-Луганському районах. Усі національно-культурні товариства проводять активну діяльність з популяризації рідної мови, культури, традицій шляхом організації заходів із відзначення знаменних дат, пов'язаних з історією країн, які є їх історичною батьківщиною. Щорічно проводиться 5 – 6 обласних культурно-масових заходів: День захисту дітей, Новорічно-різдвяна ялинка, Дні культури різних національностей тощо.

Найбільш яскравим заходом у 2012 році було проведення обласного фестивалю національно-етнічних культур «Сузір'я злагоди» у м. Луганську. У фестивалі взяли участь представники понад 40 різних національностей, які представили виставки декоративно-прикладного мистецтва та страв національної кухні, у фестивальній програмі взяли участь більш 30 різнонаціональних колективів та індивідуальних виконавців.

Велику роботу проводить обласне об'єднання композиторів Луганщини. У дружній співпраці композиторів, поетів, виконавців та аранжувальників відбуваються численні творчі вечори, зустрічі та концерти за різною тематикою. Так, у 2012 році було проведено 5 персональних творчих звітів композиторів-аматорів, 6 тематичних засідань з прослуховуванням нових музичних творів, серед них: «Мій рідний край – ти моє натхнення!» В. Машин, А. Тарануха (м. Брянка); «Вечір романсу» П. Гапочка (Кремінський район); «Пісня серця», «Пісенні стежини» О. Скобін (м. Луганськ); «Хай співає душа» Н. Шматова (Попаснянський район); «Співай, козачий хор!»

І. Крохмалю (м. Сєвєродонецьк); «Музичні злети» В. Єрохіна, «Пісенна армія» С. Носікова (м. Луганськ); «Дитячий світ мистецтва» Л. Салахудінової (м. Ровеньки); «Ясенівські вечори» Г. Райлянової (м. Ровеньки).

Створені осередки композиторів-аматорів у Краснодонському, Лутугинському, Міловському, Кременському, Станично-Луганському, Старобільському, Сватівському, Новопсковському, Попаснянському районах, містах Антрациті, Ровеньках, Брянці.

Твори багатьох композиторів-аматорів постійно поповнюють творчий репертуар музичних та вокально-хорових колективів Луганської області.

При Луганському обласному центрі народної творчості створений клуб авторської пісні «Лугабард», який бере активну участь у культурному житті міста Луганська і Луганської області. Організує і проводить творчі вечори-зустрічі з відомими бардами, звітні концерти, конкурси, фестивалі.

При Луганському обласному центрі народної творчості працює обласний Рок-клуб «Синтез», який був створений як творча музична лабораторія для аматорських композиторів та виконавців у жанрі року. Рок-клуб «Синтез» об'єднує всі музичні гурти Луганщини. Щорічно учасники клубу беруть участь у багатьох значних фестивалях та конкурсах, де на гідному рівні представляють ЛОЦНТ та Луганщину.

При Луганському обласному центрі народної творчості існує осередок Національної спілки хореографів України, який є добровільним об'єднанням окремих виконавців, викладачів, хореографів, балетмейстерів, які представляють усі види, жанри й напрямки хореографії. Він сприяє збереженню та збагаченню національних хореографічних традицій, здобутків, розширенню репертуару класичного, народно-сценічного танцю, подальшому розвитку й фіксації скарбів танцювального мистецтва Луганщини та України, входженню у світовий та європейський мистецький процес.

Осередок об'єднує та активізує творчу, організаційну та педагогічно-просвітницьку діяльність представників усіх видів, напрямків та жанрів хореографічного мистецтва, координує творчі зусилля митців, стимулює розширення пошуків та експериментів хореографів, створення нових композицій.

Одним з найбільш масштабних і яскравих заходів, ініційованих

осередком, є Міжнародний фестиваль-конкурс хореографічного мистецтва «Весняні арабески», в якому беруть участь різножанрові хореографічні колективи з різних областей України, Росії, Білорусії, Дагестану, Грузії, Татарстану тощо.

Обласна спілка керівників аматорських театральних колективів Луганщини була створена у 2007 році та є офіційним об'єднанням аматорів, які представляють усі види і жанри театального мистецтва. Головою правління спілки є завідувач кафедри театального мистецтва Луганського державного інституту культури і мистецтв, професор, заслужений працівник культури України Володимир Андрійович Саган. Спілка об'єднує більш 200 керівників театральних аматорських колективів, викладачів режисерських дисциплін Луганського державного інституту культури і мистецтв та Луганського обласного коледжу культури і мистецтв. Основна мета діяльності Спілки – сприяння розвитку театального мистецтва на території Луганської області, організація концертів, фестивалів, свят, конкурсів, методичних та науково-практичних конференцій, семінарів, масових просвітницьких заходів. Раз на два роки Спілка організовує та проводить огляд-конкурс аматорських театральних колективів та читців «Театральний олімп».

Центром ведеться науково-дослідна робота з вивчення фольклору, організовуються фольклорно-етнографічні експедиції в райони Луганської області. Випускаються компакт-диски, видаються нотні збірки фольклорних творів. Традиційним стало проведення обласного фестивалю українського фольклору, народної музики та етнографії «Червона калина».

Окрім вищезазначених заходів ЛОЦНТ здійснює комплексні виїзди з надання методичної та практичної допомоги на місцях, проводить групові та індивідуальні консультації з різних питань.

Важливим напрямком роботи є видання інформаційно-методичних матеріалів, так, у 2012 р. було видано: 5 методичних рекомендацій, 5 робіт з узагальнення досвіду роботи, 4 сценарні збірки, 4 нотні збірки, більше 30 інформаційно-довідкових матеріалів, 5 наукових статей для участі у науково-практичних конференціях у Києві, Белгороді, республіці Білорусь.

Луганський обласний центр народної творчості співпрацює з різними структурними підрозділами облдержадміністрації, закладами

культури, навчальними закладами, громадськими організаціями тощо. Наприклад:

- з управлінням у справах сім'ї та молоді проводиться фестиваль сімейної творчості «Родинні скарби Луганщини»;
- управлінням освіти і науки – фестиваль «Звичайне диво»;
- обласним благодійним фондом «Благовіст» – фестивалі оркестрової духової музики, патріотичної пісні та поезії «Воронцева слобода», народного мистецтва «Слобожанський спас», авторської бардовської пісні «Оберіг пам'яті», козачої культури «Любо», слов'янських культур «Немає уз святіше за братерство» та інші;
- обласним фондом культури – Дні слов'янської культури і писемності;
- обласною універсальною науковою бібліотекою ім. Горького, обласною бібліотекою для юнацтва і молоді, обласним художнім музеєм, музеєм історії міста Луганська – виставки образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва учасників обласного народного клубу «Лівша», обласні семінари;
- комітетом громадсько-територіального самоврядування «Історичний центр» – виставки просто неба «Місто майстрів», свято мікрорайону «Старе місто», вечори вшанування ветеранів війни та праці до Дня Перемоги та Дня міста Луганська;
- Будинком творчої інтелігенції «Світлиця» – творчі ювілейні вечори діячів культури і мистецтва, творчі лабораторії, майстер-класи;
- Ленінським районним виконкомом м. Луганська та Асамблеєю народів Луганщини – День захисту дітей, фестиваль національних культур «Мій дім», моя родина – Луганщина і Україна», новорічно-різдвяне свято та інші.

Укладено договори про співробітництво з інститутом духовного розвитку людини Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля і Краматорським економіко-гуманітарним інститутом [6].

Усе це сприяє збагаченню змісту роботи центру, поширенню зони його діяльності та впливу на формування культури в регіоні.

Безумовно, закріплення позитивних наслідків розвитку української культури залежить від наполегливої й цілеспрямованої праці держави, культурно-освітніх закладів, всього суспільства і кожного громадянина. Запорукою успіху в досягненні цієї мети є

могутній і свого роду унікальний потенціал нації, а також життєдайні процеси демократизації українського суспільства, що є головним рушієм культурного процесу, гарантом подальшого розквіту української культури в часі і просторі ХХІ ст.

Література

1. Гончаренко М. В. Духовна культура. - К., 1986.
2. Дмитренко М. К. Українська фольклористика: Акценти сьогодення / Розвідки, статті. –К.: Видавництво «Сталь», 2008. – 236 с.
3. Духовна культура як домінанта українського життєтворення: Зб. Матеріалів Всеукр. Наук.-практ. конф., Київ, 22-23 грудня 2005 р. – К.: ДАКККіМ, 2005. – Ч. I. – 356 с.
4. Закон України від 03. 07. 2012 №5029 VI «Про культуру» - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
5. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навчальний посібник / М. М. Закович. – К.: Знання, 2007. – 567 с.
6. Роль центрів народної творчості у формуванні культурного простору України: Зб. Матеріалів Всеукр. Наук. – практич. конф., Луганськ, 9 -10 червня 2010 р. – Л.: ЛОЦНТ, 2010. – 109 с.
7. Україна – Світ: від культурної своєрідності до спорідненості культур: Зб. Матеріалів Міжнарод. Наук. – практич. конф., Київ, 25 – 26 травня 2006 р. – К.: ДАКККіМ, 2006. – Ч. 2. – 300 с.
8. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / М.М., І. А. Зязюн, О.М. Семашко та ін. / За ред. М.М. Заковича. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 611 с.

В статтє раскрывається роль областного Центра народного творчества в формировании духовно-нравственного мира человека.

Ключевые слова: *духовно-нравственный мир, творчество, Центр народного творчества.*

In the article the role of regional Center of folk work is disclosed in forming of the spiritual and moral world of a personality.

Key words: *spiritual and moral world, work, Center of folk work.*

Яровий В.М. – директор Луганського обласного центру народної творчості, заслужений працівник культури України (м. Луганськ, Україна)

Татарікова О. В. – провідний методист Луганського обласного центру народної творчості (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Г.П. Шевченко